

УДК 336.22

*Т. В. Голобородько,
канд. екон. наук., асистент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування, ДВНЗ «Криворізький національний університет»
С. С. Шмагайло,
здобувач вищої освіти, ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ: ДЕРЖАВА, ГАЛУЗІ, РЕГІОНИ

*T. V. Holoborodko
PhD in Economics, Assistant Professor of Accounting, Taxation, Public Administration and Administration, SHEE «Kryvyi Rih National University»
S. S. Shmahailo
higher education student, SHEE «Kryvyi Rih National University»*

TAX REVENUES STUDY: STATE, INDUSTRY, REGIONS

В роботі розглянуто джерела формування дохідної частини державного бюджету. Податкові надходження до бюджету України формують більшу його дохідну частину. Вагома частка в загальній сумі податкових надходжень генерується за рахунок надходжень з податку на додану вартість. Проаналізовано топ-100 найбільших платників податків, а також галузевий розподіл цих платників. Лідерами серед великих платників податків є переробна та добувна галузі. Було вивчено питання податкових пільг та їх вплив на економічну ситуацію в країні. Проведено моніторинг податкових надходжень до державного бюджету в залежності від місця розташування платника, тобто за регіональним розподілом. Встановлено, що розподіл податкових надходжень за регіонами України є високо диференційованим. Більше третини податків надходить з м. Києва та Київської області.

The article studies the sources of revenue formation of the state budget. Tax revenues form a larger part of revenue in the budget of Ukraine. A significant share in the total amount of tax revenue is generated by the revenues from the value added tax. The authors have analyzed top 100 largest taxpayers, as well as the sectoral distribution of these taxpayers. Process and resources industries are the leaders among large taxpayers. The authors have analyzed issue of tax privileges and their impact on the economic situation in the country. They have also monitored tax revenues to the state budget in accordance with the location of the payer, that is, according to the regional distribution. It was found out that the distribution of tax revenues by regions of Ukraine is highly differentiated. More than one third of taxes come from Kyiv and Kyiv region.

Ключові слова: *податок, податкові надходження, державний бюджет, галузевий розподіл, регіональний розподіл.*

Keywords: *tax, tax revenues, state budget, industry division, regional distribution.*

Постановка проблеми. Видатки державного бюджету відіграють важливу роль в економічному розвитку держави. Вони є основою забезпечення фінансування соціальних програм, регулювання економіки, проведення структурної перебудови народного господарства, створення загальних умов розвитку ринкових відносин, збільшення обсягів кредитування юридичних та фізичних осіб, розвитку міжнародних відносин та інших важливих напрямів діяльності. Разом з тим, залежно від рівня розвитку держави, історичних, культурних та інших факторів, роль держави у вирішенні соціально-економічних проблем змінюється, що, в свою чергу, впливає на обсяги та структуру державних видатків. Для фінансування цих видатків держава використовує фіскальний механізм, створюючи доходи за рахунок податків та зборів, інших надходжень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання податкових надходжень займається значна кількість науковців. Органи статистики проводять не лише моніторинг податкових надходжень, але і їх аналіз. Проте масив даних для проведення комплексного аналізу податкових надходжень за видами податків, галузями, регіонами є розкиданим.

Метою статті є дослідження податкових надходжень до державного бюджету.

Виклад основного матеріалу. Актуальність даної теми постає в тому, що в умовах сучасного покращення економічного положення України на світовому ринку нинішню внутрішньо-економічну ситуацію в країні не можна назвати доволі втішною. Державний бюджет на 2018 рік передбачав надходження у розмірі 917,9 млрд. грн., з яких 759,9 млрд. грн. (82,8%) становлять лише податкові надходження, і тільки 158 млрд. грн. (17,2%) – це надходження з інших джерел, таких як доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності та інші неподаткові надходження. У той ж час видатки державного бюджету складають 991,7 млрд. грн., тобто дефіцит бюджету складає 72,8 млрд. грн. [5].

У 2017 році надходження до держбюджету планувалося у розмірі 771,3 млрд. грн., з яких 630,1 млрд. грн. (81,7%) – це податкові надходження, а видатки держбюджету – 768 млрд. грн., що як завжди призвело до дефіциту державного бюджету [4].

Фактично податкові надходження до державного бюджету у 2017 році склали 1016789 млн. грн. (табл. 1). Практично 82 % доходів бюджету формують податкові надходження.

Таблиця 1.
Джерела формування доходної частини державного бюджету [2]

Показник, млн. грн.	Місцеві бюджети	Державний бюджет	Зведений бюджет
Податкові надходження	201550	627154	828159
Неподаткові надходження	25969	128402	154371
Інше	2517	31741	34259
Всього	229491	787297	1016789

За оперативними даними у січні – грудні 2017 року до зведеного бюджету надійшло (сальдо) 841,1 млрд. грн. податків та зборів. Це на 177,0 млрд. грн., або на 26,7 відсотків, більше показника 2016 року. До державного бюджету протягом 2017 року забезпечено 651,6 млрд. грн., до місцевих бюджетів – 189,5 млрд. гривень. Збір коштів до зведеного бюджету у 2017 році склав 961,1 млрд. грн., що на 202,7 млрд. грн., або на 26,7 відсотків, більше 2016 року, у т. ч. до державного бюджету – 771,6 млрд. гривень [3].

Державна фіскальна служба [3] повідомляє про те, що виконано на 100,6 відсотків індикативні показники Міністерства фінансів України, у повному обсязі виконано завдання Міністерства фінансів України з податку на додану вартість із ввезених на територію України товарів, податку на прибуток підприємств, ввізного мита, екологічного податку тощо.

Найбільшу питому вагу в загальній сумі податкових надходжень до державного бюджету складають надходження з ПДВ за мінусом податкового відшкодування (рис. 1).

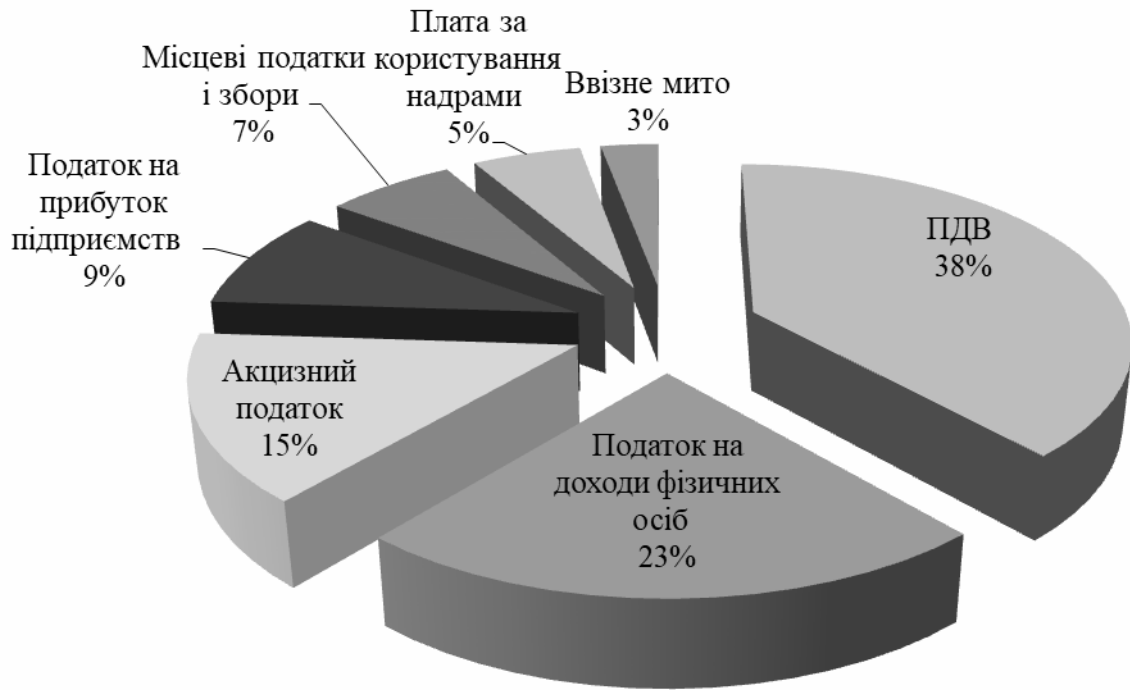

Рис. 1. Структура податкових надходжень у 2018 році

Під час аналізу податкових надходжень до державного бюджету у 2017 році, Державна фіскальна служба України [1] виділила топ-100 найбільших платників податків на території України, серед яких найбільшу частку займає видобувна галузь промисловості (рис. 2). Не дивно, що саме добувна промисловість займає перше місце за кількістю великих платників податків, адже на сучасному етапі розвитку економіки України досить актуальними є енергетичне питання та питання забезпечення країни своїми власними ресурсами.

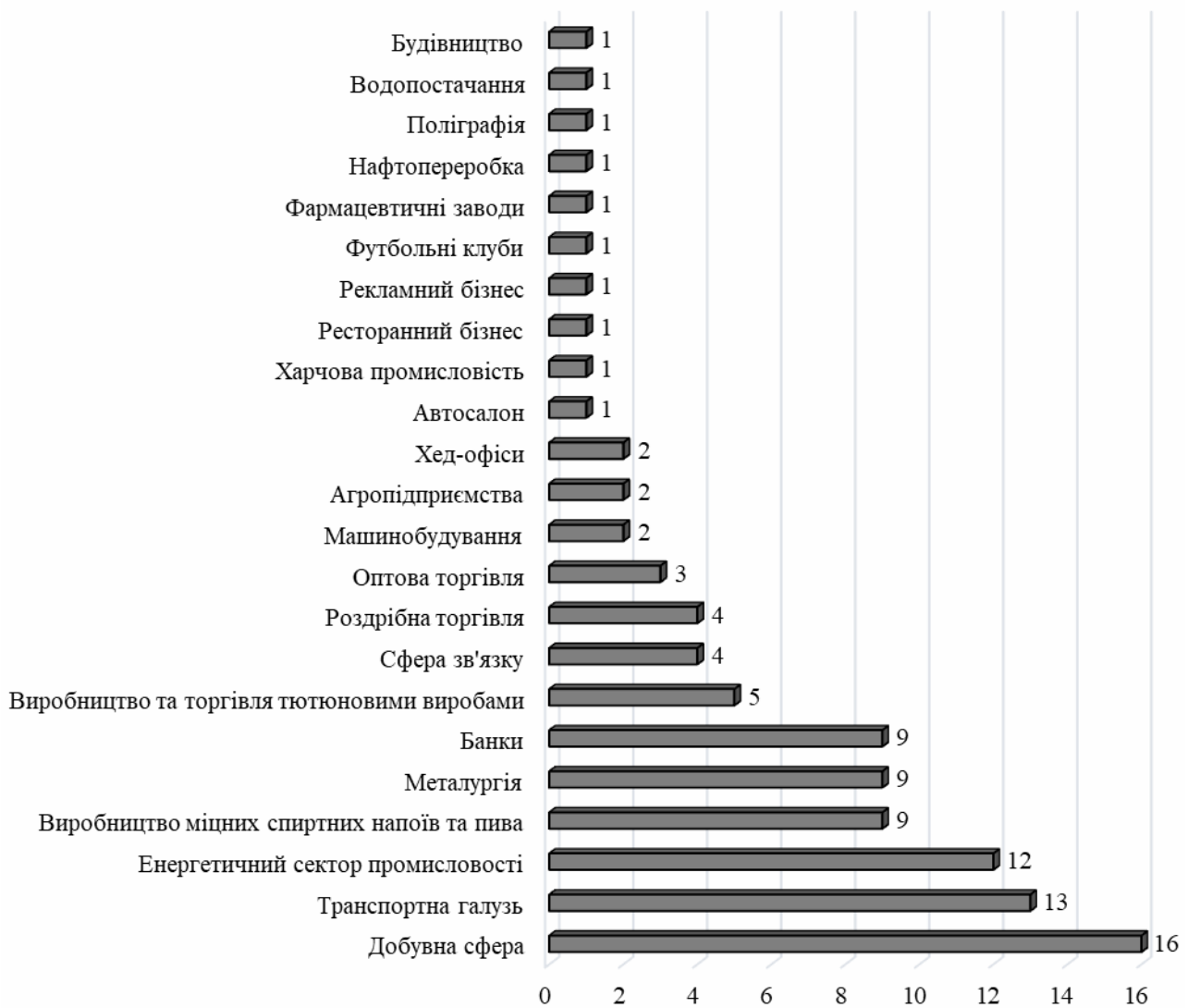

Рис. 2. Галузевий розподіл великих платників податків

За загальними сумами податкових надходжень Державна фіскальна служба України виділяє 5 галузей промисловості у 2017 році, що сплатили найбільшу суму податків на території України (табл. 2).

Таблиця 2
Найбільші платники податків за галузями національної економіки

№ з/п	Галузь економіки	Найбільші платники податків у галузі	Сума, сплачена платником, млн. грн.	Сума по галузі, млн. грн.	Частка в податкових надходженнях бюджету, %
1	Переробна промисловість	ПРАТ «А/Т ТЮТЮНОВА КОМПАНІЯ «В.А.Т.- ПРИЛУКИ»	14055	76481,17	28,6
		ПРАТ «ФІЛІП МОРРІС УКРАЇНА»	13572		
		ПАТ «ДЖЕЙ ТІ ІНТЕРНЕСНЛ УКРАЇНА»	9548		
		ПАТ «ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВА НАФТОВА КОМПАНІЯ «УКРТАТНАФТА»	8691		
		ПРАТ «ІМПЕРІАЛ ТОБАККО ПРОДАКШН УКРАЇНА»	7528		
		ПАТ «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ»	2865		
		ПАТ «КАРЛСБЕРГ УКРАЇНА»	2554		
		ТОВ «НАЦІОНАЛЬНА ГОРІЛЧАНА КОМПАНІЯ»	2054		

		ПАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»	1643		
		ПАТ «САН ІНБЕВ УКРАЇНА»	1581		
2	Добувна галузь	ПАТ «УКРГАЗВИДОБУВАННЯ»	50455	66319,33	24,8
		ПАТ «УКРНАФТА»	10364		
		ПРАТ «НАФТОГАЗВИДОБУВАННЯ»	4650		
		ПРАТ «ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ»	2666		
		ПРАТ «ПІВНІЧНИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»	2545		
		ПАТ «ПІВДЕННИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»	2498		
		ПРАТ «ВИДОБУВНА КОМПАНІЯ «УКРНАФТОБУРІННЯ»	1502		
		ПРАТ «ЦЕНТРАЛЬНИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»	1262		
		ПРАТ «ІНГУЛЕЦЬКИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»	1112		
		ПАТ «КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ»	1084		
3	Електроенергетика	ДП «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ»	8678	28881	10,8
		ДП «ЕНЕРГОРИНОК»	7195		
		ДП «НАЕК»УКРЕНЕРГО»	3036		
		ПАТ «ЦЕНТРЕНЕРГО»	2478		
		ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО»	2047		
		ПАТ «ДТЕК ДНІПРОЕНЕРГО»	1681		
		ПАТ «ДТЕК ЗАХІДЕНЕРГО»	1144		
		ПАТ «УКРГІДРОЕНЕРГО»	966		
		ПАТ «ДОНБАСЕНЕРГО»	889		
		ПАТ «КІЇВЕНЕРГО»	767		
4	Оптова та роздрібна торгівля	ТОВ «АТБ-МАРКЕТ»	3339	28078,75	10,5
		ТОВ «ЕПЦЕНТР К»	2036		
		ТОВ «ЕНЕРГО-СЕРВІСНА КОМПАНІЯ «ЕСКО-ПІВНІЧ»	1996		
		ТОВ «ДТЕК ТРЕЙДІНГ»	1452		
		ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА»	1395		
		ТОВ «МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА»	577		
		ТОВ «МОНСАНТО УКРАЇНА»	561		
		ТОВ «АШАН УКРАЇНА ГІПЕРМАРКЕТ»	422		
		ПЗП «ТОЙОТА-УКРАЇНА»	368		
		ТОВ «НОВУС УКРАЇНА»	314		
5	Транспортна галузь	ПАТ «УКРТРАНСГАЗ»	7815	24067,5	9,0
		ПАТ «УКРАЇНСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ»	4985		
		ДП «АДМІНІСТРАЦІЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ»	4010		
		ДП «МІЖНАРОДНИЙ АЕРОПОРТ «БОРИСПІЛЬ»	1759		
		ПАТ «УКРТРАНСНАФТА»	1253		
		ТОВ «НОВА ПОШТА»	1158		
		УКРАЇНСЬКЕ ДП «УКРХІМТРАНСАМІАК»	1038		
		РЕГІОНАЛЬНА ФІЛІЯ «ОДЕСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ» ПАТ «УКРАЇНСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ»	753		
		ТОВ «ЛЕМТРАНС»	695		
		ДП «МОРСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ПОРТ «ЮЖНИЙ»	624		
6	Інші галузі				16,3

Також слід зазначити, що деякі сектори економіки мають привілеї в питаннях, що стосуються

безпосередньо оподаткування. Так, наприклад, бюджетні установи, громадські об'єднання, політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, спілки, асоціації та інші організації мають права на отримання податкових пільг. Податкова пільга - передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених пунктом 30.2 статті 30 ПКУ [8].

У випадку отримання підприємством права на користування податковою пільгою, база оподаткування його діяльності зменшується і відповідно сума перерахованих до бюджету податкових платежів також є меншою. Це зумовлює вивільнення деякої суми грошових коштів, які підприємство може пустити в реінвестування, що є невід'ємним елементом розвитку даного підприємства та певної галузі національної економіки.

За рахунок надання підприємствам малорозвинених секторів економіки податкових пільг, сума податкових надходжень до державного бюджету відповідно знижується, проте, не зважаючи на це, даний сектор економіки стає на дорогу прискореного розвитку за рахунок державного стимулювання.

В наш час існують 4 види податкових пільг відповідно до ПКУ [8]. Податкова пільга надається шляхом: податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору; зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору; встановлення зниженої ставки податку та збору; звільнення від сплати податку та збору.

Як зазначає Петришина Н.В. [7] в одній зі своїх праць, пріоритетними є такі галузі економіки: агропромисловий комплекс, житлово-комунальний комплекс, машинобудівний комплекс, транспортна інфраструктура, курортно-рекреаційна сфера і туризм, переробна промисловість за напрямом.

Для розвитку пріоритетних для українців секторів економіки, перш за все, необхідно забезпечити такі галузі промисловості відповідними умовами ведення господарської діяльності, за яких підприємці відчуватимуть волю діяльності та матимуть фінансові можливості для генерації ідей для покращення свого статусу конкурентоспроможності.

Проте, підтримка пріоритетних галузей за допомогою пільгового оподаткування повинна нести цільовий характер та повинна підлягати жорсткому контролю. Не можна стверджувати, що такі дії пройдуть без негативних наслідків для державного бюджету, адже в результаті надання податкових пільг, сума податкових надходжень до державного бюджету буде різко зменшуватися, що зрештою призведе до збільшення дефіциту держбюджету. Надані пільги – це недонадходження коштів у державний бюджет, тобто кожна така пільгова гривня повинна приносити додатково дві або підтримувати стратегічно важливі та соціально значимі галузі.

Розподіл податкових надходжень за регіонами України є високо диференційованим (рис. 3).

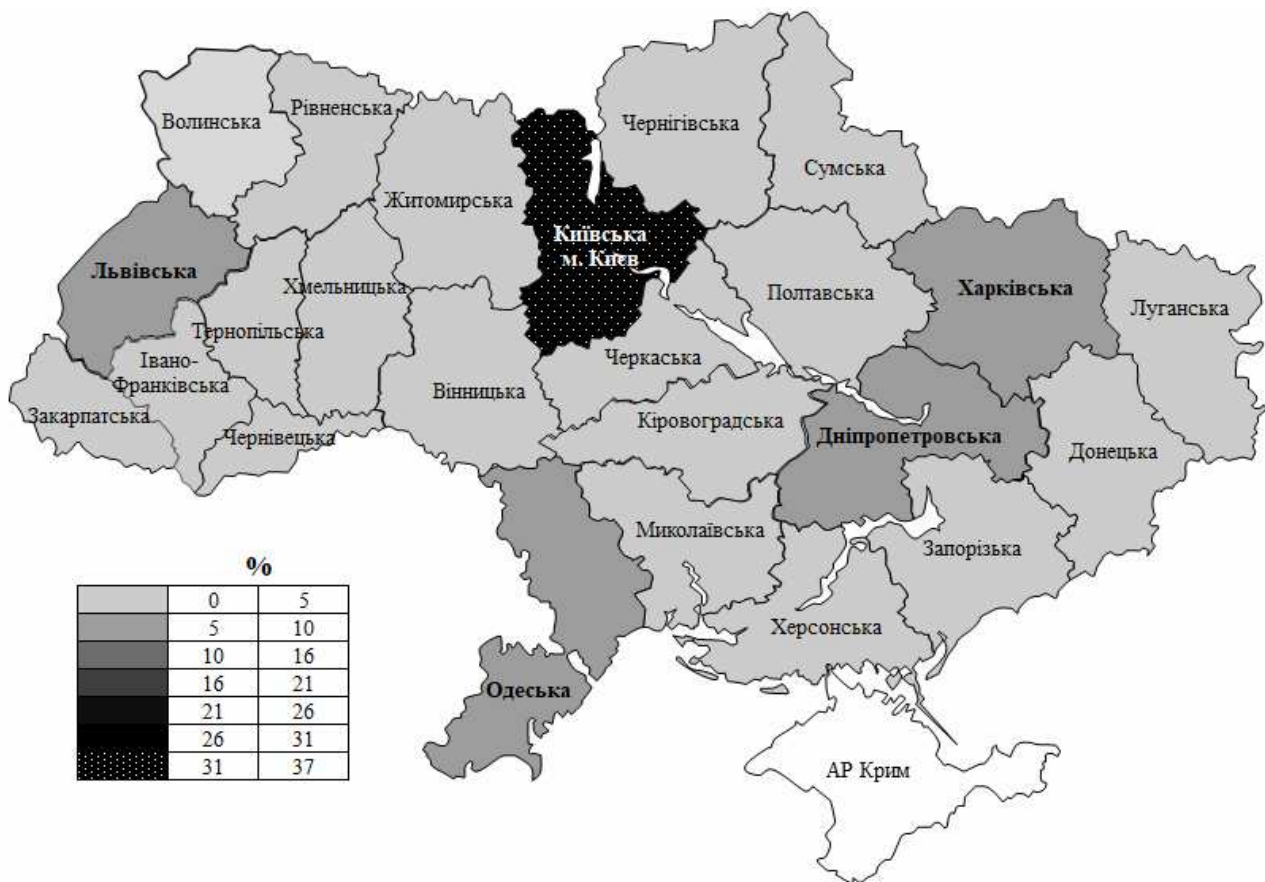

Рис. 3. Карта податкових надходжень станом на 01.04.2018 р.

Джерело: побудовано за даними [6]

Картограма податкових надходжень відображає надходження податків за регіонами без врахування офісу Великих платників податків ДФС.

Більше третини податків (36,67%) надходить з м. Києва та Київської області. Інші регіони України вносять менше 10% кожен. Серед відносних лідерів знаходяться Дніпропетровська (8,58%), Одеська (7,81%), Харківська (6,67%), Львівська (5,52%), Полтавська (4,48%) та Донецька (4,1%) області. Варіація податкових надходжень інших регіонів – 3 в.п. Найменша частка (до 1%) – Чернівецька, Херсонська, Кіровоградська, Тернопільська та Луганська області.

Висновки. В роботі розглянуто джерела формування дохідної частини державного бюджету. Податкові надходження до бюджету формують більшу його частину. Проаналізовано топ-100 найбільших платників податків, а також галузевий розподіл цих платників. Було вивчено питання податкових пільг та їх вплив на економічну ситуації в країні. Проведено моніторинг податкових надходжень до державного бюджету в залежності від місця розташування платника, тобто за регіональним розподілом. Як виявилось в ході вивчення цього питання, розподіл податкових надходжень за регіонами України є високо диференційованим.

Тож, підсумувавши все вищесказане, можна дійти до однозначного висновку, що в Україні є можливості для економічного розвитку, є галузі, за рахунок яких державний бюджет наповнюється більшою мірою, іншими – меншою мірою, але лише у взаємодії між собою ці елементи утворюють систему, котра може нормально функціонувати, розвиватись за рахунок даного економічного симбіозу.

Перспективами подальших досліджень є вивчення питання пільгового оподаткування та можливості його застосування за територіальною ознакою.

Література.

1. В Офісі визначили топ-100 найбільших платників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/324207.html>. – Назва з екрану.
2. Доходи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue/>. – Назва з екрану.
3. ДФС: У 2017 році до зведеного бюджету надійшло 841,1 млрд. гривень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ch.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/321942.html>. – Назва з екрану.
4. Закон України «Про Державний Бюджет України на 2017 рік» від 21.12.2016р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.
5. Закон України «Про Державний Бюджет України на 2018 рік» від 07.12.2017р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>.
6. Інформація про щомісячні надходження податків і зборів (за видами згідно з кодом бюджетної класифікації, у галузевому та регіональному розрізі) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/datasets.php?d=DFS20180221080138>. – Назва з екрану.
7. Петришина Н. В. Пріоритетні галузі економіки України: стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17745/1/Petryshyna.pdf>.
8. Податковий кодекс України від 02. 12. 2010 р. № 2755 – VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

References.

1. State Fiscal Service of Ukraine (2018), “Top-100 largest taxpayers are identified”, available at: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/324207.html> (Accessed 10 June 2018).
2. CASE Ukraine (2018), “The Price of the State. Revenues”, available at: <http://cost.ua/budget/revenue/> (Accessed 10 June 2018).
3. State Fiscal Service (2018), “841,1 billion hryvnas entered budget in 2017”, available at: <http://ch.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/321942.html> (Accessed 10 June 2018).
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine “On the State Budget of Ukraine for 2017”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1801-19> (Accessed 10 June 2018).
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “On the State Budget of Ukraine for 2018”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> (Accessed 10 June 2018).
6. State Fiscal Service of Ukraine (2018), “Information on monthly revenues from taxes and fees (by type according to the budget classification code, sectoral and regional)”, available at: <http://sfs.gov.ua/datasets.php?d=DFS20180221080138> (Accessed 10 June 2018).
7. Petryshyna, N. V. (2015), “Priority sectors of the Ukrainian economy: the state and prospects of development”, available at: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17745/1/Petryshyna.pdf> (Accessed 10 June 2018).
8. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), “Tax Code of Ukraine”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 10 June 2018).

Стаття надійшла до редакції 20.06.2018 р.